

PEST, 1859.

50. szám. II. Félév.

DECEMBER 15.

Gyógy- és óvszerek a haláltóli félelem ellen.

XII.

Egy tudós s tekintélyes pogány mondá, hogy a mely lelkek a földiekhez szerfölött ragaszkodtak, még haláluk után sem képesek azoktól megválni; hanem árnyaik a sírok között bolyonganak. — Én ugyan nem láttam még ily sirontuli halvány alakot; de jól fölvéve a dolgot, nem egészen alaptalan a pogány állítása. Maga az Üdvözítő is azt mondja: „A hol van kined, ott leend szived is.“ Am fejtessze, magyarárgassa ezt kiki, a mint neki tetszik, annyi bizonyos mégis, hogy az ember szásrétü kötelékekkel van a föld göröngyéhez kötve. Mennél vastagabbak e kötelékek, mennél számosabbak: annál inkább nehezebben esik, midőn azokat a halál szétszaggatja. Azonban itt is segít sokakon az Ur; még ez életben vagdalja egyenkint a nyűgben tartó kötelékeket, úgy hogy a lélek könnyebben emelkedik fel a földről Istenéhez. Ha atyád, anyád, hitvesed vagy egyetlen egy magzatod meghalt; ha pör, vagy más szerencsétlen esemény által vagyondtól megfosztattál; ha rosz nyelvek becsületedet, jó híred- s nevedet a rágalom tájtékával beszennyezték, és jóakaród már e földön nincs; ha agg korod miatt már vágyaid teljesülését nem remélheted: már sok kötelék szétszaggatva van, lelked kevésbbé tapad a test- s földiekhez. Ezt jó s egészséges állapotodban is tapasztalhattad. Ha a sors s az emberek üldözöbe vettek: gyakrabban gondolsz Istenre, s egészséged bomladozásakor

nem rettegsz annyira a haláltól; a temető sem oly szomorú s barátságtalan, mint a minőnek jólétedben, vig napjaidban képzeléd. — Kit a szenvedés, balsors és viszontagság üldöz ezen a földön, örvendetessé válik arra nézve a halál. A földi viszontagságok által megpróbált lélek, mintegy könnyebbé, szellemiebbé lesz: miért könnyebben juthat be a mennyország szűk ajtaján. Isten a szobrász, a lélek a márvány; a viszontagságok pedig véső és kalapács az isteni művész kezében. Így vés, farag az Isten sok éven át az ember lelkén, mintha semmit sem akarna rajta régi alakjából meghagyni, vagy egészen össze akarná rombolni. De sokkal jobb az ő akarata. Durvaságát, szögletességét akarja lefaragni, kisimitani, hogy méltó legyen arra, hogy templomában helyet foglalhasson. Ha sokkal durvább tuskó is valaki, hogysem valami szépet lehetne belőle kifaragni, — de lassacsán alakot nyer, és annyival inkább csinosodik, mennyivel sürűbben száll fejeére a csapás.

Ha valamely kaczer leány, ki anyja szavára nem igen hallgat, s egyetlenegy tánczot sem mulaszt el, oly férjjel lép házasságra, ki szigoruan bánik vele, a gyermekek pedig egyre szaporodnak, a kereset meg silány: bezzeg megszeliődül, a fényüzéssel alábbhagy, a hajrendezés végett nem késik el a vasárnapi isteni-szolgálatról. Ó mennyire szereti most már anyját! hozzá fut, hogy kipanaszolhassa, kisírhassa magát. Nem csiklándoztatja már a táncz annyira talpát; ha vasárnap lefektette gyermekeit, nem hagyogatja el a házat, hanem előveszi imádságos könyvét s imádkozik. — Ha a hetyke legényt, ki oly hegyesre szerette bajuszkáját pödör-

getni, s kalapját fültövére vágva, bodor füstfelleget eregetve, sallangos dohányzaeszkóval szokott utezahosszant járni, ki egy vasárnap sem mulasztotta el a koreshát, verekedéseket előidézett, ujjongott, garázdálkodott éjjelenként ezimboráival az utezán, ünnep- s vasárnapokon az isteni-szolgalatot annyiszor elhanyagolta — megbetegszik; az orvos tüdőbajt emleget, melle szorul. lélekzetvétele nehezedik, egyre köhéssel, lábai neheznek, mintha ólom volna bennök, az álom kerüli szeméit s csak egyik oldalán fekkentek, egyre izzad, és sem az orvos által rendelt gyógyszer, sem a mások által ajánlott pemete-, ezerjő-fü, stb. nem használnak, hanem a nyavalya napról napra súlyosbodik: ó mennyire megjuhászodik az a vig ezimbor, mennyire megadja magát a szilaj fiu! Büneire gondol, sohajtoz, s imádkozni próbál.

A jámbor, istenfélő embereket is éri olykor szerencsétlenség, mely kimutatja, ha erényök a tűz-próbát kiálló arany volt-e, vagy csak aranyfüst. Szép dolog, mikor az ember becsületes életet él, dicséri az Istent, míg dolgai jól folynak. De mikor az adósság nőttön nő, a termés rosz, az adót s egyéb terheket alig lehet leróvni, nincs mit a tejbe aprítani: akkor mutasd meg becsületességed szilárdságát s Istenbeni bizodalmat. Ne csalj, ne tagadj el semmit, ne tartsd meg, mit találtál, vagy más elhagyott; annál kevésbbé nyulj a máséhoz. Sz. János bogara szépen ragyog, de csak éjjel; a becsületesség is főleg a szükségben tűnik ki.

Van, ki a szerencsétlenség nélkül is jámbor életet élt volna; de tán fölösen részesül abban, hogy annál inkább ragyogjon egykor a mennyei seregek között. A rózsafán előbb hajt a tövis, azután terem a rózsza. Mivel Isten rózsákkal akar megkoszoruzni az egekben: tövissel koronáz meg előbb a földön. Régóta gyakorolja azt az Úr, hogy a kik legkedvesebbek előtte, azokat a szenvedés érdem-keresztjével, a fájdalom rendcsillagával ékesíti föl. Máriához így szólott egykor az angyal: „Malaszttal vagy teljes, Úr vagyon veled:“ és 33 évvel később a kereszt alatt állott, melyről egyszülött Fia vére folyt. Az apostoloknak mondá egykor az Üdvözítő: „Tizenkét trónuson fogtok ülni:“ és mennybe-menetele után hajtó-vadászatot indítottak ellenök a zsidók és pogányok, mintha vadállatok lettek volna. A martyrokat esodákkal dicsőíté meg olykor az emberek előtt az Isten: és kinos halállal kelle mégis meghalniok. Tábor hegyen esoda fény- s szépségben ragyogott Jézus, s az Úr szava hangzott fölötte: „Ez az én szerelmes fiam, kiben én nekem kedvem telt:“ és néhány héttel utóbb a jerusalemi vesztő téren keresztben függ, mez nélkül, mint az utolsó koldus, s a halál kinos fájdalmai között felkiált: „Én Istenem, én Istenem, miért hagyál el engem!“

Ne zugalódjál hát, ha Isten meglátogat; ne mondd mint a pogányok: mivel érdemltem én ezt meg? Ha azt, mi most terhel, vagy később terhelend, Isten akaratjában való felajánlással és béketűrőleg el nem viseled: nem válik hasznodra, hanem pokoli gyötrelmet okoz. Ha lelked a szenvedések között mogorva, daczosan fordul Isten felé; ha imádkozni sem hagy azon gondolat, hogy Isten úgy sem hallgat rád; ha a sárga irigység futja el testedet, és szemed agyarkodva nézi

szomszédod jólétét, és e gondolat gyötör: lám, ez rosszabb nálamnál, s dolgai mégis jobban folynak: ha kedvetlenségéd átok-, szitok- s káromkodásban tör ki, és házi néped kinzójává teszen: a pokol árnyékában bolyongsz már, az elkárhozottok nótáját fujod; mert úgy gondolkodol, mint ök, úgy eselekszel, mint ök, és szerencsétlen s istentelen vagy, mint ök. Oltsd el a pokoli lángot szivedben. A szenvedést tisztító-tűz gyanánt tekintsd, mely a lelket mennybe vezeti. Szenvedj panasztalan, jámborul, béketűrőleg. Vagy úgy-e, könnyű ezt kedvező körülmények közt mondani, avagy hallani, — de teljesíteni a viszontagságok sulya alatt vajmi nehéz! De én tudok valakit, ki kész a keresztviseelésben segítségére lenni; hisz Ő maga súlyos keresztet vitt egy nagy város hosszu utezán keresztül a magas hegyre. Csak szavadra vár, hogy megkérd, és legott kinyújtja kezeit segítségére. Kérd Jézust, hogy segítsen meg; ha buzgón kéred, bizton számíthatsz rá, hogy levezi vállaidról a keresztet; ha pedig le nem veszi, bizonyára megkönnyebbíti terhedet, úgy hogy annak elviselése többé súlyos nem leend.

Szólj tenmagad s valld meg: valljon nem lenne-e jobb, holnap meg kellvén halni, hogy ha nagyobb osztályrészed jutott volna e földön a szenvedés-, mintsem a gyönyörből? Ne légy hát türelmetlen, ha mennyei atyád úgy rendel, hogy egy kevés ideiglenes szenvedés után örökre jó dolgod legyen; nehogy elvégre úgy járj, mint ama dús gazdag, kinek előbb ugyan jó, később eilenben rosz dolga volt. — Azonban két kétely nyugtalaníthat, hadd tépjem hát ki azoknak még gyökerét is szivedből. Az első ez lehet: ha a szenvedések oly szükségesek az üdvösségre: miért nem bocsát az Isten azokból én rám is csak annyit, mennyit más emberekre? Én ezt nem tudom, mert ember még nem ült az Úr Isten tanácsában; különben is az ember Isten irányában oly tudatlan, mint a gyermek, értelmes atyja irányában. Ember csak tapogatózik, midőn Isten rendeléséről szól. Így tapogatózom én is. Ha egy orvosnak száz betegje lenne ugyanazon egy kórházban, mind-egyik azonban más-más betegségben szenvedne, mi olykor elő is adja magát: az értelmes orvos bizonyára mindegyiknek állapotjához képest, külön-külön orvosságot rendel s életrendet szab. De ime felpattan egyik beteg, és kifakadva mondja: miféle rend van itt? nekem epe-keserű, sós-izű gyógyszert rendelt az a tudatlan orvos, koplaltat; emez aggastyánnak pedig itt mellettem, jóféle ó bort s borju-sültet. Ugy látom, az orvos engem nem türhet. — A föld a kórház, az emberek a lelki-betegek; az orvos az Isten; az okatlan beszédű, türelmetlen beteg — te vagy! — Vagy zugalódoz: mit Isten bocsát rám, azt szívesen elviselem; de mivel az emberek boszantanak, az már nehezemre esik, azt el nem türhetem. Lelegettetik kaszalómat, elgázolják vetésemet, meglopják gyümölcsfáimat, az adót kelleltet tul vetik ki rám, és — de megállj! ha panaszodat végig akarnám hallgatni, estig sem lennél vele készen. Beszéljünk másról. Ismered-e a nadályt? Vagy talán, midőn agy-, torok-, vagy tüdőgyuladásba estél, voltak is már ily állatocskák rád rakva. Ugy-e, hogy szitták-szopták véredet, nem ügyelvén, ha jó néven veszed-e, ha hasznodra válik-e; hanem csak egyre marcangol-

tak. A sebész, tenjavadra rakta azokat rád, hogy megszabadítsd a romlott vértől; sőt ha keveset szítottak, s tapasztalja, hogy maradt még romlott vér benned, újra felrakja rád eme férgeket. Már, ha csak egy gyüszünyi eszed van, általláthatod, hogy a sebész vagy borbély, ki a nadályokat szükség szerint rakja rád, vagy eltávolítja, javadat akarja. A nadályok, melyek színak-szopnak s javadat nem akarják, de ennek ellenére is használnak neked, — azon emberek, kik sanyargatnak, boszantanak, igazságtalanságokkal elhalmoznak. Hogy lelkedet megromlott vér nem környékeznél, úgy hiszem, nem mered állítani. Ha pedig megtörténnék, hogy a nadályok kelletén tul szíjak véred, és az általok okozott sebből a vér folyton foly: jó tapaszt tudok sebedre. Ennek kétféle tulajdona van; az első: hogy mindenkinek használ, ki azt a rendelvénnyel szerint használni tudja; a másik pedig abból áll, hogy pénzedbe nem kerül, mint az orvos. Ezen orvosi rendelvénnyel Máté evangéliumában 5. r. 44, 45, 46. versében van megírva. Ha nincs sz. írásod, jöjj hozzám, megolvashatod az illető helyet, sőt ha tetszik, ki is írhatod. Ha azután a nadályok nagyon színak-szopnak, és gondolod, hogy immár ki nem állhatod: vedd elő a rendelvénnyel, olvasd meg értelmesen, és használj mindent, mi benne rendeltetik. A ki e rendelvénnyel szerint eszelepszik, mikor utoléri a halál, örvend a nadályoknak, és az ellenök rendelt orvoságnak; sőt nehezére esnék, hogy ha nadályok nélkül hagyta volna őt az Isten. Tégy próbát — s meglásd, így leend.

K. I.

Emlékezés sz. Istvánról.

(Veszprémben.)

Melyik romra boruljak le,
Melyiket öleljem által,
Melyiket mossa meg szemem
Könyeinek záporával;
Melyiket esőkolja össze
Égő ajkam forrón, lágyan,
A magyar királynék hajdan
Híres, ékes városában?

Melyik köre boruljak le,
Melyik köre itt a porban;
Melyik követ szenteljem meg,
Melyik követ imádkozzam;
Égő szívem verésével
Melyik követ repeszszem meg,
Melyik követ terdepeltek
Azok a királyi szentek?

Tán itt ezen kérte a szűz
Élet kincsét a gyermekszent,
Lelke méze, az imádság,
Erre a vasköre esepent;
Erről szedte föl az angyal
Fehér liliom kelyhébe,
Innen vitte az Ur Isten
Szentséges színe elébe?

Azon térdelt szűz hitvese,
Mint a kelő piros hajnal,
Égre vetett égő szemmel,
Piros arczezal, rózsaaakkal;

Itt sirta ki a szerelmet
Keserven, de meg nem törten,
Mit innen egy csillag vitt föl
Könyharmatban, drágagyöngyben.

Ott borult le a szűz hitves,
Ahhoz a sziklához érve,
Zokogás közt legutolszor
Imre herceg szent szívére;
Ott esőkolta ez őt szíven,
Mint napsugár a virágot,
S szent esőkjával hűlgye égnek
Jegyzett szíve mennybe vágyott.

Ott volt a liliombokor,
Ott a völgynek szent esendében,
Lassan esorgó, lágyan zajgó
Patakoeska mellett épen.

A szűzeknek liljombokra
A szűz hűlgyet ott fogadta:
Imádságból szövött szókat
Üdvözlétül mondogatva.

Tán hol állok, itt meg állott
Maga első szent királyunk;
Itten járt-kelt, itt térdelt, kit
Nyolczszáz évtől fogva áldunk.

Tán ez a kő itt előttem,
Ez volt neki térdelője,
Erről kapott szent Jobbkézből
Szent áldást a haza tőle?

Nyiljal meg föld, szólal meg rom,
Zendül meg kő, szirt adj hangot:
Ifju hona szerelmétől

Eltikkadva hova hajlott?
Hol érett meg nagy lelkében
Az az erős ország-rendje,
Mely a magyart nyolczszáz évig
Mint egy égi vért fedezte?

Hol írta meg azt a fényes
Drága könyvet szent fiának,
Melyben a szülő-szeretet
Gyöngybetűi csillogának?

A szent fiu hol olvasta
Az atyaszív szent igéit,
Melyek a szentség tejétől
Ömlöttek szűz lelkén végig?

Hol esordult ki a méz ajkán
Az a jó illatu kenet?

Mikor az Isten anyjának
Adta azt a drága nevet,
Mikor legelőször mondta:

Magyarország Nagyasszonya,
Magyarország Védasszonya,
Ne hagyd el a magyart soha!

Hol adta ki a parancsot
Nem rég megtért népe végett,
Hogy tiz angyal tiz városban
Őrizze a hívő népet;

Hogy legyen, ki misét mondjon,
S a szent ígét magyarázza,
S minden tizedik faluban
Emeltessék Isten háza?

Honnan küldte a temérdek
Szentegyháznak a sok ékszert :
A szent ígék nagy szent könyvét,
Melyen aranykapocs fénylett ;
Drágagyönggyel himzett ruhát,
Gyémánttal kirakott kelyhet,
Feszületet, mely mutatta,
Istenfia miképen szenvedt ?

És ah! mikor a vallásért
Itten folyt az a tyafivér :
Hol állott, hol sirt, kesergett
Édes bona fiaier' ?
Hol tette a szent fogadást :
Ha győz Krisztus drága népe,
Áldozatul egy ország részét
Ad az Urnak szentélyébe ?

Ott terül el táborállás,
Csatár hegye meg ott látszik :
Tán ott állott az egyik fél,
Ott a hegyen meg a másik ;
S abban a kigyózdó völgyben
Ütközött a két vezér meg . . .
Tán idáig hallatszottak
A szent diadalzengések ?

Nem e diadal emléke
Krisztus piros keresztfája,
Mely onnan a hegyről néz le
E hegyvölgy koszorújára ?
Oh nem azt jelenti-e, hogy
A keresztnek győzedelme
A magyart az egyház édes
Kebelére itt emelte ?

Oh nem itt, hol mostan irok,
— A királylak itt volt, mondják —
Nem itt emel-e égre
Szent királyunk hős szent jobbját ;
Hálát adva, áldást kérve,
Két szemének lángkönyvével,
Országát a szűz Anyának
Tán e helyen szentel-e fel ?

Melyik köre boruljak le,
S verjek lángdalt késő kornak,
Melytől ez a kő szívet kap,
És az emberek zokognak ;
És ha még egy csepp vérök van,
Mely huz-e nagy szentekéhez :
Az erősek szent szívével,
Szívök szűzen, szentül érez ?

Kemenes . . .

Az iszákos halála.

(Vége)

A sebész megvizsgálá az ütlegetek és sebeket. — Ezek közül több nem mostani volt; néhány már félig be is hegedett; innen eléggé kitűnt, mennyit kelle e nőnek már ezelőtt is szenvednie. Ő azonban soha sem szólt erről senkinek. Három oldalbordája be volt horpasztva; jobb oldala és melle iszonyatosan szétszaggyatva. A sebész emberismerő és emberbarát levén, nem terhelé őt azon kérdéssel, hogy miképen történt az egész.

Erős mákonynemű gyógyszert adott be neki, s megígérte, hogy rövid idő múlva ismét meg fogja őt látogatni. Másnap korán reggel egyszerre csak azt veszik észre, hogy az asszonynak életereje szemlátomást kezd fogyni. A halál sötét árnyéka kezdé már rá borulni, a hideg halálveríték nagy cseppekben ült homlokán; de lelke nyugodt, s ő boldog volt. Bármennyire hihetetlennek lássék is ez, ő valóban nyugodt és boldog volt.

Balkezét kivéve, úgy szólván, egészen össze volt zuzva; fölemelte egyik sebesült ujját, s intett azon jó nők egyikének, kik részvevőleg ültek ágyánál, s halk, elhaló hangon kérvén, küldjön azonnal gyóntató-atyjájáért. A küldött sietve futott a paphoz, miként az írhorniak ily alkalommal rendesen gyorsan szoktak eljárni. Gyóntató-atyja késedelem nélkül ott termett, s ő életében utolszor vevé magához az angyalok kenyerét. A szent utiköltségben magához vevé Jézust, ki érette annyit szenvedett, s kinek szenvedését szeme előtt tartva, túrelmet nyert szenvedésében. Fölvevő azután az utolsó-kenetet is, s e szentség nagy vigasztalást és nyugalmat szerzett neki. Sokat, igen sokat szenvedett ő életében; azért megérdemlé, hogy most teljes mértékben élvezze vallása vigasztalását. Egyetlen panaszzó sem lebbent el ajkáról; szíve mélyéből imádkozott szerencsétlen férjeért, a maga és gyermeke gyilkosáért. — Imádkozott, hogy térjen meg és semmi bántása ne legyen. — Szívől megbocsátott neki, s gyakrabban mondá, hogy férjének nem volt szándékában őt megsebesíteni, hogy csak hevességből cselekedte azt, s hogy tán ő maga volt oka férje haragjának. Végre ajtatosan összetevé sebesült kezeit, gyöngéden a keresztre emelé jámbor szeméit, s kéré a fölfeszített Megváltót, hogy vegye föl magához mennybe, s egyesítse őt szülői- és magzataival. Ő az igazak halálával halt meg. Bár az én halálom is hasonló lenne az övéhez! A boldogult utolsó kívánása iránti tiszteletből a szomszédok nem terjeszték törvény elé az esetet. Ugyanaz nap alkonyatkor szégyényes koporsóba zárák az asszonyt. Symmonsról mit sem lehetett hallani; s azt gondolta mindenki, hogy a törvény szigorát elkerülendő, valahol elrejtőzve lap-pang. A következő éjjel azonban, féltiz óra után Symmonsné szomszédasszonya, ki valódi írhorni buzgósággal és katolikus áhitattal imádkozék lelki nyugalmaért annak koporsójánál, egyszerre nehéz, de óvatos léptekkel hallott valakit a lépesökön fölfelé jönni. Azonban csakhamar megszünt minden nesz, mintha hallgatózott volna a gyilkos, nem leselkedik-e utána valaki? aztán megint hallá az előbbi lépteket, s újra semmit sem hallott. Igen, a gyilkos volt, ki most áldozatához közelgett. Az öreg asszony jól ismeré az ő lépteit; lélekzete és szíve dobogása elállott, midőn mindig közelebb hallá azokat. Ekkor ismét csend lön; és e csend nagyon sokáig tartott. Egyszerre azonban hallá, mint emeli csendesen az ajtó kilincsét; az ajtó lassacskán nyílt, mindig jobban és jobban, míg végre körülbelül egy lábnyira volt kinyitva. S ekkor föltűntek az iszákosnak kísérteties szeméi és rémületes arca, mely most a szokottnál iszonyubbna látszott a halállételelem miatt, mely belevéste magát. Az asszony elmondá később, hogy nyelve az ijedségtől egészen elnémult, s hogy lehetetlen volt segélyért kiáltania. — Symmons,

kinek feje a halálfőhöz hasonlított, mereven hordá körül szeméit, míg végre kaján pillantással a virrasztó öreg asszonyon állapodtak meg. Erre, mint valami érez szobor, belépett Symmons a szobába, tagjai merevek valának, térdei reszketének.

— Asszonyom! — kérde a virrasztó nőt halk, sziszegő hangon, mely tör gyanánt járta át szivét — hol az én feleségem?

Ekkor elhagyá az öreg asszonyt a félelem; föl-egyenesedett, és így szólt:

— Itt, itt, gyilkos! itt a te feleséged!

A boldogtalan ember hirtelen koporsójánál termett az egykor oly szép Katinak, ki ifju korában boldog, szerető hitvese, most pedig szivtelen baromiségának élettelen emlékköve volt.

— Meghalt, meghalt! — kiálta. — Istenem! mit miveltem én!

Most elkezdett ordítani; s ez ordítás oly borzasztó volt, hogy a ki egyszer hallotta, halála órájáig sem feledheti azt el. Kezeit a mint csak lehetett, oly magasra emelé, ökölbe szorítá; kidülesztett szeméit mereven körülhordá, ajkai lázasan kezdenek rángatózni, úgy, hogy fogai is láthatók valának; halálsápadtság borítá el arcát, s csakhamar piros lett, mint a vér, s eszméletlenül rogyott a földre. A szegény asszony segélyért kiáltott; mire a szomszédok odafutottak, s fölemelék a gyilkost. — De alig hogy lábra állíták, teste hirtelen mintegy villanyos lőn; kinyújtá hatalmas izmos karját, s a két férfit, kik őt tarták, földre teríté. — Arca hamuszürke színt öltött magára, s a halál csalhatlan jele látszott rajta. Még egyszer e koporsóhoz rohant, s ekkor ismét piros lett arca, mint a tűz. Körültekintett, és elkezdett örvöngni. Iszákosságból eredő örvöngés szállta meg. — A jó emberek első gondolata lelkének megmentése volt; azért mindjárt értem küldöttek. Én ágyban találtam őt. A koporsót elvitték előle. Hat erős férfi tartá őt, minden erejéből az ágyhoz szorítva; azonban minden perczen heves görcsök lepték meg őt, a mikor aztán úgy megrázta azt a hat izmos férfit, mintha csak gyermekek lettek volna. Fogai közé egy ajtókulesot helyeztek, nehogy nyelvét elharapja. Rőfögött, mint valami vadkan. Homlokán megdagadtak az erek, s úgy tetszett, mintha kék fonalból font hálóval volt volna az bevonva; szeméi pedig oly gyorsan forogtak, hogy ki sem mondható. Oh mily iszonyu intés e nyomorultnak sorsa az iszákosok számára, kik oly nyíltan láthatják itt a sulyosan megbántott Isten boszuját! — Sebész jött hozzá. Látám, hogy én jelenleg semmit sem kezdek vele. Meghagyám tehát az ottlevőknek, hogy újra küldjenek értem, ha magához tér, gondolván, hogy legalább egy órával halála előtt magához fog jönni. Következő éjjel küldének értem. Elmenék, s szörnyen megváltozva találám őt. Egész teste kiaszottnak látszék, színe pedig feketés volt; mert a bensejében duló heves láz feketére égeté azt. Szemét fekete gyűrűk környezék, szemgolyói vörösek, ajkai fölrepedezve s barna kéreggel valának fődve; fakó arcának minden vonásából a halál volt kiolvasható. Midőn szeme közé néztem, remegés szállta meg lelkemet; mert látám, hogy teljes öntudattal bír ugyan, de már kétségbeesett.

— Szegény Symmons, — mondám, — életednek percei már meg vannak számlálva, nagy kegyetlenség lenne tőlem, ha mást mondva megcsálnálak; de ne gondold, hogy már késő penitenciát tartanod. Kevés idő mulva a mindenható Isten előtt fogsz állani: rajta tehát, békülj ki vele! Bánd meg büneidet, tarts penitenciát!

— Penitencia! bánat! — mond ő, kísérteties pillantással fordulva felém, — ily gonosz számára, mint én vagyok, nincs többé bánat, nincs penitencia, nincs bocsánat! Én el fogok kárhozni — hallja ön? én égni fogok, égni mindörökké. Egész éjjel és egész nap meggyilkolt feleségem állt itt ágyam mellett, fenyegetőzve. Néha-néha a falra mutatott, vagy a szoba szögletébe; s akkor az ördögöket láttam, kik kacagtak rajtam, s fogaikat viesoríták felém, mint az ebek. Olykor mind ágyamhoz jöttek az ördögök, s egészen rám borultak; mivel le voltam kötve, nem fordulhattam el tőlök, aztán vigyorogtak, köpdöstek rám, s pokoli hahotával mondták el, mint fogadnak majd ez éjjel a pokolban. — Uram! én többet vétettem, mintsem hogy az Isten megbocsáthatna; az én számomra nincs többé kegyelem. Minden kegyelemmel visszaéltem, s két angyalt gyilkoltam meg, kik most már mennyországban vannak. A szentségek, melyekben részesíteni akar, csak nevelnék kinjaimat az örök kárhozatban!

Hasztalan iparkodtam kétségbeesését legyőzni; ő süket volt az én beszédemre és kéréseimre. Nem akart gyónni, nem penitenciát tartani; mert azt monda, hogy már minden késő. Egyszerre megváltoztak gondolatai: iszonyu szitkokra fakadt, melyeket itt leírni nem lehet; nem is mondhatok egyebet, mint hogy a gonosz lélek szállta meg őtet. Majd aztán ismét fölajdult, hogy védelmezzék őt felesége és gyermeke fenyegető árnyéka ellen. Azután egy bordalt énekelt, mintha csak korehely pajtásai közt volt volna. Meg-meg elkezdett iszonyatosan káromkodni, átkozódni, és ordított, a mint csak a haldokló bűnös ordíthat, hogy ördög-csoport veszi körül ágyát, s hogy ezek azért jöttek, hogy az ő lelkét a pokolba hurezolják.

De minek tovább időzni e leirhatlan iszonyatos-ságu jelenetnél? Én csaknem megmerevültem a borzalom miatt. Réműlet szállt meg minden jelenlevőt. Éjfél-tájban, midőn a toronyóra tompa kongása szomorun hangzék a megnehezült levegőben, s felig elhalón rezge át a ködön, még egyszer és utoljára ordított föl az iszákos, és — megszűnt élni.

Nincs nagyobb áldás a jó nevelésnél.

(Vége.)

Az ugynevezett ezimeres leányok egyike volt Kikiris Orzse, avval a legnagyobb aranykoronás imakönyvvel a ***-i bucsun, melyből azonban ő egy betűt is alig tudott elolvasni; azért tartá keresztjével lefordítva, mit a többiek csakhamar szájra is vettek. Ugy van az, ha vak vezet a világtalant. Az ő édesanyja ki merete mondani, hogy biz' az ő leányát nem kuni-rozza senki közös tanítója. Bezzeg! meg is járta vele. Örzséből, mikor tizenkét esztendő elmúlt, olyan esunya leány lett a szép ruhában, hogy a ki meglátta, kénytelen volt sajnálkozni a ruháért. Pedig azt mondja a közvélemény: rakhatd a tuskóra

ezüstöt, aranyodat, fügefalevél lesz biz az mind, melylyel a paradicsomi kigyó marását hasztalan orvoslod. Ott lehet már a kas üresen, ha a mézet kilopták belőle.

Történt egy alkalommal, hogy a plebános ur közös adakozás végett szólítá fel azon helység híveit, hol Örzséek laktak, egy ünnepi misemondó-ruhára; a mint hogy be is gyűlt a szükségesség. — Isten fizesse meg a jó híveknek, ha nem ismerem is őket, de szívből kívánom. — A szép aranyos szent ruha láttára Örzsé anyjának műveletlen lelkében egy botor kívánság támadt. Alább ki fog tűnni, hogy micsoda kívánság. — Elég az hozzá, hogy ő kegyelme, a pártos anya mindenféleképp utat-módot keresett annak nyomára jöhetni, hol árulják azt az aranyos portékát? Boltról boltra járt a városban, de nem talált. Végre egy kereskedővel közlé szándokát; ki mind a mellett, hogy a legjobb célét sejté a paraszt asszony hozzájárulásában, jól meg is esalta, nagyobb mennyiségű ezüst pénzért szerevén neki drága kelmét. De most már ki varrja azt meg? szívesen — szívesen — akármelyik jámbor szabó egy vasárnap mi szeruhának. — Amde esalatozik az ember; nem hiában mondják, hogy a mosolygó női kép a természet legszebb hazugsága.

Hogy hogy? már a magyar földnépének sem lehetne hinni, mely jellemző arán hordja a becsületesség, a szívósság s egyenesség jellegét? Boocsássanak meg nekem, nemzetségi véreim, kiket egy szeret lelkem, mint csak honfi szív szeretheti honfi társát; de egy időtől — aggódva veszszük észre, hogy ezen ősz nemzeti hűség sok helyen vesz, hanyatlak. Hajdan a magyar parasztnak nem volt több házi törvénye becsületesség, mint az ősi törvényi hagyományos nemzeti dicsőségünk — a magyar őszinteség, jellemünknek eme legdrágább fénye az ősi igaz hit után! „Köpczős, erős, komoly, szabad röptű a magyar, — de ha szívéhez nyulsz, az ingét is odaadja.“ Ki ne ismerné a századok ezen ítéletét? — Őseink imádkozva haltak meg a hazáért, s csak a keresztre vagy lobogóra kellett sasszemekkel pillantani, hogy szíveikhez kapván, ott találják annak hű képmását, ki onnan fölülről ragyogott feléjük. Hallod-e, érted e mindezt koros ivadék, ki elvesztegetett régi igaz aranyaidért — fényes eserepeket szedegetsz a világ szeméjén?

Vigasztaljuk magunkat, még az ajtatos nőnem talán becsben tartja az ősi erényeket. — A hajdani anyák összekulesolt kezekkel sirták volna körül és tele a családi fészket, ha fiaikat Isten fönsozóval káromolni hallották, — s leányukat a hiúság piaacán erkölcs-árusnéknak lenni tapasztalták volna. — De meg is ingott a régi alap alattunk! Oh pedig csak egy kö essék ki az erős fundamentomból, csakhamar utána száll a többi is. Vagy nincs e hazánk telve ősi várromokkal, melyekben hajdan magasan lobogott a hit, remény s szeretet vestalángja, mely levilágított gyakran az alacsony konyhókba is, hol a szüzek erénykoszorú onnan fölülről nyerték legbecsesebb alkatrészeit — az alázatosság százszorszép virágait. — Akkor így énekeltek ám:

Hogy lenne, ha az ég
Irgalmasságának
Trónjánál a szüzek
Le nem borulnának;

S az igazság sulyát
Könyörgéseikkel
Fel nem tartóztatnák...
Nem vesznek-e mind el?...

E dalsóhaj után akár abban is bagynám már a jó nevelés czime alá rejtett életkép további esetelését. A jó nevelésnél nincs nagyobb áldás, nincs biztos, tartósabb családi örökség. A ki ilyet ad, és nagy gyermekeinek, elmondhatni, mindent hagyott, hogy azok becsületesen élhessenek. Az csak guny a keresztény ember ajakán, hogy pénz és vagyon az örökség; mintha egyuttal azt is mondanók, hogy a szegénység legnagyobb szajha: akkor ki fogja szívből áldozatkészen szeretni a vallást, mely a szegénységet megszentesi, s a tisztá erkölcsöknek mennyet ad jutalmul!

Még hátra van az ugynevezett pontozás. Mi lett a nagyvárosi drága kelméből? mi lett, mi lett? — rokolya, viganó,

szoknya. — Távozzál sátán! nincs bennünk semmi részed. De Éva mégis levette a tiltott gyümölcsöt, s Ádámnak is adott belőle, hogy mind a ketten meghaljanak a bűntudatban.

Sántha Mihály.

Katholikus hitélet.

Esztergom, dec. 7. 1859. Azon országos ünnepnek emléke, melyen mult hó 6-án a nemzet örvende, még élénken megvan szívünkben, s nem egybamar, vagy soha sem enyészik el onnét. Midőn ez ünnepély főbb részleteit a „Kath. Néplap“ t. olvasóinak gyenge tollammal esetelém, megemlítettem azt is, mily nagy számmal valának jelen mind az egyházi, mind a világi rend főbbjei, hogy országunk aranyimés főpapja iránt szereteteket s tiszteletöket nyilvánítsák. Legyen szabad mintegy utóhangul e szeretet s tiszteletnek legújabb nyilvánulását is tudomásukra juttatnom. — Folyó hó 5-kén délután 3-4 óra közt egy magas vendég érkezett hirdetének növelének harangjai. A magas vendég, mag. hg Schwarzenberg Frigyes, Csehország bíboros főpapja volt, ki szívörömét nyilvánítandó, az évszak s utazás kellemetlenségeivel mitsem gondolva, a magyar Sion ősz anyalát jött meglátogatni. Miután ő főmga Esztergom nevezetességeit megzemlé, bennünket is szerencsétete látogatásával. Irányunkban tanusított pyájas leereszkedés: mindnyájunk szívére kellemesen hatott. Ő eminentiája ma, azaz f. h. 7-kén hagyá el városunkat, s utját Szönynek kocsiu, onnét pedig Györbe vaspályán folytatá. — Engedje meg t. szerkesztő ur, hogy pár szóval érintsem a fájdalmat is, mely bennünket e napokban ért. Ugyanis ft. Pelikán Ferdinánd, ő szentsége IX-ik Pius pápa kamarása, a mindenki által szeretett s tisztelt emberbarát, a genialis orientalista kemencezi plebánossá történt kinevezetése következtében elhagyá tanári székét; elhagyta bennünket, kik benne mindenkor szeretett atyát tisztelünk! A legőszintébb szeretet s halától őszönözöttelve, kívánjuk neki, hogy a Mindenható jutalmazza meg őt fáradozmaiert azon koszoroval, melyet azok számára tart fön, kik „sokakat igazságra oktatnak“ (Dániel, XII. rész, 3. vers.).

K. Zs. növ.-pap.

Tolna, nov. 23. 1859. Rég nem hoztak e lapok hirt Tolnárról. Azt vélhetnék némelyek: már nincs is az élők sorában, már csak tepsed e világ sorsa hullámai közt. De ne úgy itélj nyájas olvasó! E mezővárosi bármely oldalról látogató a legegzenebb hitéletnek tanujelét látandja, ha a lefolyt három évben történeteket vizsgálni akarja. — Igaz, 1856-ig minden maradt a réginel; náddal fedett iskolája inkább romló fészkerhez, mint tanodához hasonlita; melyben a növendékek fele, mely iskolába nem férhetett, az udvaron és folyosón hevert. — Buzgó lelkipásztorunk, ngos Pécsy József prépost és plebános, tudván, hogy a szorgalmas szántó-vetőnek Isten megadja a bő aratást, először is az iskola építését sürgette; siker koronázta lépteit. Ugyanis az előbbinek helyébe díszes, tágas, czélszerű, a nevelés czéljai elnyerésére alkalmas, és a város díszére szolgáló tanodát építettett; ellátván azt rajztautásra, varrás és kötés oktatására szánt külön tágas, világos teremekkel. Fölépülvén e esinos tanoda, a templom körüli tért kerítéssel befoglalá, szép fákkal beülteté, s így az egész tért zöldellő sétatérre átváltoztatá, úgy hogy a templom és az iskola esinos homlokzata mintegy szép kertben létezik. E sétatérén a prépost s plebános ur köből készült tizenegy lábnyi magas, G i a n o n e János, pécsi kőfaragó által vésett szobrokat állíttatott; balról a templom mellett, és ezzel egy irányban van egy kökereszt, melyet özvegy G a u s e r Anna 75 pfrtért készíttetett; e mellett 6 lábnyi távolságra a sétatér ajtaján tul van sz. Flórián szobra, melyet N i e d z i l s k y Tamás, tolnai kéményseprő-mester 160 pfrtért állíttatott; a templom jobbán, ez és a paplak közt áll a bold. Szjz szeplőtelen fogantatását ábrázoló szobor, melyre K e l l n e r Ádám, Prigl János és F a r k a s Ferencz 160 pfrt őrdoztak; e mellett áll a sz. József szobra ezen felirattal: „Sz. József, könyörögj gyermekeink jó neveléséért!“ mely szobrot néhány, sz. névpatronusoknak a tiszteletet megadni ohajtó tolnai lakók 160 pfrtért készíttették, u. m.: id. G e i s z József, P é c s y József, T e n t z l i n-

ger József stb. — A templom maga, mely 1773-ik évben herceg Battyányi, kalocsai érsek által magasztos nagyságra, romai modorban pompásan építettett, de építtetése óta kevés gondviselésben részesülvén, belsejére nézve sem kellő áhitatra nem buzdított, sem szemnek nem tetszhetett, sőt a mély, fal és bolthajtási repedések félelmet, a piszkos falak pedig undort gerjesztének, — 1856-dik évben nyert belsejére nézve vidító arcot. — Beteljesedett ugyanis rajta azon jámbor közmondás: a hol legnagyobb a veszély, ott legközelebb a segély. A mindenható Isten t. i., ki a kövekből is Ábrahám fiait bírja támasztani, föntisztelt P é e s y József prépost ur kérése következtében (mely kérését a minden jót és szépet hön pártoló jeles hazafiak, ő excellentiája főtisztjei, kik hazafiúi tettekről honunkban ismeretesek, tek. L i t s Antal, jószágai főkörmányzója, és tek. K r i e g e r P a l, eresi kerületbeli felügyelője, báró ur kegyes színe elé juttaták, és ajánlatukkal istápolák) meglágyította az országban tisztelt nagy férfinnak, báró S i n a Simon ur ő nméltóságának mint kegyurnak szívét, ki is e templom belső javítására és kifestésére 2079 pfrtot ajándékozott. — Mely szép összeg segélyével, mintán T e n t z l i n g e r József, tolnai ács-mester áldozatból olesón az állásokat felállította, és tolnai közműves-mester, G e i g e r Flórián, hasonlóan áldozatból, olesón a kőművesi munkákat akkép végezte, hogy a fal vakolatát egészen levakará, és megújítá, — a festést a jeles tehetségtű D u r l a c h Gusztáv, pesti festész díeséretesen végzé, akkép, hogy őt bármely templom festésére ajánlani bátorodunk. A szentély kupolájába t. i. festé remekül a Sz.-Háromságot, és a mennyet; oldalfalaira a főkép mellett jobbról sz. István királyt a magyar koronával, balról sz. Lászlót a szekerezével nagy szoboralakban, és a többi helyre két esinos bas relief festvényt; a templom hajója első kupjába a szent családot, a másodikba a három sz. Királyt a vezérlő esillaggal, a harmadikba a Religiót. A fali oszlopokat barna márványra, a többi falat pedig világos márványra festé, s így a templom belső tekintete valóban nagyszerű és áhitatra gerjesztő. — A főoltár képét, mely a szűz Mária mennyhemenetelét ábrázolja, valamint a négy mellékoltár képeit U j h á z y Ferencz, pesti festész remek ecsetje igazította, javította és ékesíté. Ezen képekre M e n k Lípót, pesti aranyozó jeles aranyramát készítette; ki is a szöszéket fehérre zománcozta és ékesen megaranyozá. A templom közepébe helyezettett egy nagyszerű aranyozott esillár, mely 150 pfrton K u s c h e l János, pesti esillár-kereskedőtől vétettett. — Még hiányzott egy új főoltár, mert a régi az idő vasfoga által díszét elveszté. Itt ismét az Isten mutatá rindénhatóságát. Ugyanis R o z m a j e r Ferencz, tolnai polgár, és ennek neje, született S e h v a r t k o p f Borbála szívét az ő szent neve díesősége és ékessége emelésére buzdította. Kik is egy új márvány-oltárt baranyamegyei márványból, G i a n o n e János, pécsi kőfaragó által 1000 pfrtért készítettett ajándékoznak; mely igen esinos és nagyszerű oltár folyó évi oktoberhó 30-kán ngos király-darózi D a r o e z y Zsigmond ur, ő szentsége IX. Pius pápa praelatusa és pécsi olvasó kanonok által ünnepélyesen megszenteltett; mely alkalommal mind a jótétemény, mind az ünnepély örökítésére készített okmány, melyet mélt. G i r k György, pécsi püspök ur és sok jelenlevő vendég aláírt, befalaztatott az alapkö alá; és mindezen jötevőért, mind pedig az egyház minden buzgó jötevőjéért fohászok és forró imák az Istenhez emelkedének. — Továbbá, hogy a városba belépő lássa, hogy katolikus hívek közé jő, a város minden sarkára szent oszlopok állíttattak jámbor keresztények áldozataiból. Az éjszaki részről a budai országot mellé S z á s z y Frigyes és S t e i n b a c h Rozália építtettett egy igen esinos, a bologóságos szűz Mária felajánlása tiszteletére szentelt kápolnát goth stylben; e mellé jobbról állíttattak G a u s e r Mihály és fia Ferencz 75 pfrtért kökeresztet; balról pedig helyezettett P a u l i Lőrincz, Miller Ádám, T o t t e r v e i c h József és Antal 160 pfrtért szent Vendel szobrát; melyek 14 lábnyi magasak, és a kápolnával egy irányban levén, az utasra nézve igen kellemes benyomást tesznek. — Nyugotról állíttattak T e n t z l i n g e r József és B l o c h i n g e r Antal 75 pfrtért kökeresztet; délről helyezettett P a r t l Ráfael 80 pfrtért kökeresztet; keletről a Duna partjához közel állíttattott G r ó s z Máttyás 160 pfrtért Sz.-Antal-szobrot; kinek neje, született V i e d e m a n n Katalin, a város egyik nyílt te-

rére építtettett 75 pfrtért kökeresztet; a viszlói külvárosban állíttattott több hívek sz. Antal tiszteletére szobrot; R o z m a j e r Ferencz pedig a város déli részén álló kápolnát kijavíttatta, újra átalakíttatta és kifestette. — Így a jámbor utas, bárhonnan lép a városba, láthatja, hogy itt keresztény katolikusok vannak, kik megadják az Istennek, a mi az Istené; kik remélhetik, hogy az Isten áldása környezendi őket, és forró fohászukat kegyesen meghallgatandja, melyek közül főhelyen áll: Vajha az Isten honunk kegyeltjének s köztiszteletű kegyurunknak, báró Sina Simon ur ő excellentiájának nagy lelkét arra vezesse, hogy templomunk külsejének kija vittatását is megrendelvén, ama nagyszerű épület Isten házához méltóan díszeskedhessék!

Ezen említett iskola és egyházi ügy körül buzgóan fáradozó P é e s y József prépost, plebános ur ő nagysága érdemeit Felséges apostoli Urunk méltányolva, őt a koronás arany-érdem-keresztel legkegyelmesben földíszíteni méltóztatott; mely érdemkereszt neki oktoberhó 30-án Nagy Lajos es. kir. tanácsos és tolnamegyei főnök által nagyszámú vendégek jelenlétében átnyujtatott, és mellére tűzetett. — Adjon az ég minden egyházi ügynek ilyen vezetőt, és a vezető szavát ily híven és buzgón felkaroló és követő híveket!

R. N.

Gyórok, nov. 21. Napjainkban általános a panasz a szűk s mostoha idők miatt. De azért, Istennek hála! találatnak a hívők között elegen, kik az első keresztényi századok példáit követve, filléreiket örömmel lerakják az Ur oltárára. Híveim közül is többen járultak ez évben adományaikkal az egyház ékesítésére, kiknek neveit nem azért említem föl, mintha díeséretemmel jutalmukat elvonnék, hanem inkább azért, hogy példájok másokat is utánzásra indítsón. Gyórokon roz karban levén az orgona, míg Markovits Clémentina, es. k. tanácsosnő asszony közbenjárása által 250 frton egészben megújíttattott; tiszta adományokból e célra bejött 150 frt a ért. — A kalyáriára P u s k á s Théréz, szegény özvegnő 25 frton új esinos, a fájdalmas b. Szűzet ábrázoló képet szerzett. H o l e z e r János, új-paulisi földműves 80 pfrton két, gazdagon megaranyozott új selyemzástól vett a ménesi templom számára. — C s o r d á s Franciska, új-paulisi lakos kéregetés útján annyi pénz szerzett, hogy ebből Magyarország patronáját ábrázoló, bold. szűz Mária szobra vétettett. Mindezen jötevők között nem lehet hála-köszönetem nem nyilvánítanom F o r r a y Julia grófnő ő excellentiájának, ki jöllehet megszűnt a gyóroki egyháznak védnökjé lenni, mégis jóságát most is érezteti templomom számára: egy gazdagon megaranyozott szelenczét küldött, melyben a betegek számára az Oltári-szentség és sz. olaj őriztetik. — Mindezen jötevőknek az Istentől bő jutalmat kérek.

Kornis József, plebános.

K ü l ö n f é l é k .

— A „Magyar Primása“ című munka következő lelkes sorokban van ajánlva az esztergomi főkáptalannak: „Főtiszteendő és tekintetes főkáptalan! A magyar nemzet katolikus része nem adhatja vallásos hű érzelmek erősebb jelét, mint midőn ama sokszázados hazai közintézményekhez tántoríthatlanul ragaszkodik, melyeknek áldott befolyása és bölcs szervezete mellett nem csak a katolikus vallás nemzeti tulsúlyában megőriztetett, hanem egyszersmind az egyháznak mód, őszön, és hatáskör biztosított, a haza és nemzet vezérletében nyolcz századon át kitünő részt venni.

„A magasztos szellem, mely a magyar katolika egyház levitáit mindenkor vezérlé, nemzeti történetünk évlapjain balhatatlan tettekben van örökítve. Fejedelmeink számtalan bizonyosságot tettek a hűségéről, melyet egyházunk vezetői a trón iránt a veszély perezeiben tanúsítottanak; — Sajó, Várna és Mohács felejtethetlen gyászemlékek, melyeken a magyar egyházfejedelmek hazaszeretete vérről van följegyezve; — az ősi magyar törvénykönyv, számos bölcs intézkedésben, az egyházférfiak üdvös tanácsát, sőt rendező eszét tükrözi vissza; — s a miveltség, tudomány és ismeret nem csak legilletékes képviselőit s vezetőit, de egyszersmind legbuzgóbb s legbathatósb pártfogóit, és

előmozdított tiszteli a katolikus papságban. Hiszen Pázmány Péter egyetemétől lefelé, alig bír a magyar nemzet katolikus része valamely nagyobb tanintézetet, melynek létét egyházi férfiaink nemes irányu bőkezűségének nem köszönök! S ne vegyük-e számba a könyvek súlyát, melyeket századok folytán a szeretet egyházának hű gondviselői szenvedő testvéreink arzárról mai napig atyai kézzel letöröltek? s feledjük-e az enyhítő balzsamot, melyet az aggkor és inség, a szerencsétlenség és nyomor levitáink küszöbén valláskülönbőség nélkül kifogyhatatlanul talál? Az evangéliumi szellem, mely a magyar katolikus papságot vezéri, szoros összefüggésben van azon méltóság és rendeltetés öntudatával, melyet a magyar egyház szent István első apostoli királyunktól alakítása és szervezete alkalmával nyert.

S e nyolcz század története által megszentelt egyházi szervezet zárköve a primási méltóság, mely az esztergomi érsek személyéhez kötve van, mely a magyarság tulnyomó részét eddig katolikus egységben s valláshűségben megőrizte, s melyben osztatlan kegyelettel szemléli az összes magyar nemzet ősi intézvényei egyik legbőcsesb maradványát, állami alakulásunk bölcsőjének, s a haza viszontagságos történeteinek, szerencsés és szerencsétlen napjainak tanuját, s elláthatatlan jövője egyik hűségeseb kalauzát. A primási méltóság az egyetlen állás hazánkban, melyben egyházi és polgári rang egyesül, s az egyetlen állás a magyar kath. egyházban, mely előtt az országban minden vallásfelekezet meghajol. S épen e közjogi természete miatt, a magyar primás nem csak a magyar katolika egyház méltó büszkesége, de egyszersmind nemzeti egységünk egyik legnevezeteseb tényezője. Oly időben tehát, midőn a pillanat érdekeinek és viszonyainak hatalma minden történeti alapot, tényezőt, összefüggést felforgatással fenyeget, ellenállhatatlan ösztönt éreztem, összegyűjteni az adatok és okmányok egy részét, melyek a magyar primás közjogi állásának eredetét, polgári s egyházi viszonyait, s hatáskörét nagyobb mértékben felderítik, s az utókor kegyeletes emlékezetének anyagot szolgáltatnak. (Vége következik.)

Szent-István-Társulati ügy.

A Szent-István-Társulat f. hó 7-én ft. Danielik János, kanonok s alelnök ur előülése alatt választmányi gyűlést tartott, mely, az alapító és választmányi tagok számát tekintve, a legnépesebb- s legfényesebbek egyike volt. Az új alapító tagok bejelentetvén, a társulati elnök, gróf Károlyi István ő méltóságának következő két rendbeli levele olvastott föl. Az első levél nt. Somogyi Károly urhoz, mint a „Religio“ című kath. lap szerkesztőjéhez van intézve, s így hangzik: „Fóth, dec. 4. Nagyon tisztelendő s tudós szerkesztő ur! Tíz évi elnökségem egész ideje alatt mindig szorosan ragaszkodtam azon, a társulat által is elfogadott elvem- s meggyőződésben, hogy a politikai dolgokba való avatkozás a társulatnak okvetetlen felbomlását vonandja maga után. Miután én ezen elvem- és meggyőződéssemhez egyáltalán ragaszkodom, meg nem engedhetem, hogy a társulat bármely organumjaiban, tehát a „Religio“-ban is, politikai lapok programjai, vagy ezeknek olynemű ajánlata helyet találjon, mely, habár csak katolikus szempontból történék is, a helyzet sajátságánál fogva a társulatot mégis politikai pártszínezetben tüntetné fel. Ennek folytán ezennel megkérem Nagyon tisztelendőségedet, hogy a „Religio“ f. hó 3-iki számában az „Egyházi tudósítások“ rovatában közölt, s Pestről dec. 1-jéről kelt cikket elhagyni, s ezen számot, minden az abban tárgyalt politikai lapra vonatkozás nélkül újra szerkeszteni s kiadni sziveskedjék; egyuttal kijelentvén, hogy ezen elhagyás nélkül a kérdésben forgó számnak szétkülöndését és kihordását megengedni nem fogom. — Ki különben ajtatos imáiba zárt, megkülönböztetett tisztelettel maradtam. — Alázatos szolgálja: Gróf Károlyi István.“

A második levél, mely a Sz.-István-Társulat választmányához intézettel, lényegileg a következő: „A Szent-István-Társulat t. ez. választmányának, Pesten. — Fóth, dec. 6. 1859. Azon benső meggyőződésmentől vezéreltetve, hogy a „Religio“ f. évi dec. 3-iki számában az „Idők Tanuja“ című, keletkezésben levő politikai lap érdekében lenyomatott, Pestről dec. elejéről kelt cikk, mindamellet, hogy az említett politikai lapot csupán kath. vallási szempontból törekszik kiemelni és ajánlani, mégis minden bizonynyal eléggé kvalifikált arra, hogy az a politikai dolgokba való, a társulat által mindig visszautasított avatkozásnak. . . tekintessék, . . . annál is inkább, mert ha egyszer, ugynevezett kath. szempont kedvéért, politikába avatkozik, másszor erre más szempontok tekintetéből szorgalmazhatatik; azon hitennél fogva továbbá, hogy a társulat mások — bármi természetű és jellemű vállalataiért önlétét kockáztatni nem köteles; ellenben igenis köteles, önlétét, melyet annyi nehézségekkel és fáradsággal megállapítani sikerült, minden veszély ellen biztosítani s övni; azon gyakorlati elvemenél fogva végre, hogy oktalanság volna a meglevő, bizonyos s hasonlíthatatlan fontosabb jót, értem a társulatot, egy — még csak kétes életű, s még kétesebb sikerű politikai lapért kockáztatni; mindezeknél fogva, mondám, szükségesnek találtam, midőn az említett cikk lenyomatásáról értesültem, a „Religio“ szerkesztőjét, nt. Somogyi Károly urat előkéleg figyelmeztetni, hogy én az említett cikk közrebocsátását meg engedhetem meg, felszólítva őt, hogy a lap azon számát, melyben ezen cikk foglaltatik, ennek kihagyásával újból szerkeszteni és kiadni sziveskedjék. — A szerkesztő ur, a helyett, hogy, ha eljárásommal nem volt megelégedve, az orvoslást a közelebbi választmányi gyűlésen kereste és sürgette volna, — engem válasza sem méltatva, a hivatalos levelemet átadó társulati hivatalnoknak azt felelte: „Hogy a kérdéses cikk helyébe mást tenni egyáltalán szándéka nincs, hogy erről a jövő számban talán nyilatkoznai is fog, és hogy végre azt, miután a censura átbocsátotta, senkinek sem áll jogában letiltani. . .“ A dolog ezen helyzetében, nehogy a lap következő számainak folytonos visszatartóztatása által további botrányokra szolgáltatassak alkalmat, szükségesnek találtam a lapnak a társulat főnöke alatt további kiadását a választmányi gyűlésig fölfüggeszteni; cardinalis és herezeg-primás ő eminentiáját pedig értesítém: hogy ha a társulat által a „Religio“-nak kiszabott korlátok szükeknél találatnának, annak jövődöre, de más által történendő kiadásáról legjobb belátása szerint intézkedni méltóztassék. — Mindezek után, sajnálva, hogy egészségi állapotomnál fogva elutazni kénytelen lévén, a gyűlésben személyesen részt nem vehetek, fölhirom a t. ez. választmányt, a szükséges intézkedéseknek arra nézve, mi történjék jövőre a lappal, megtételére; csupán annyit jelentvén még itt ki, hogy azon esetre, ha a kérdéses, vagy bármely más erre vonatkozó cikk a társulat bármely organumában közrebocsátatnék, ez engem kényszeríteni fogna, hogy az elnöki székről, melyet 11 év óta elfoglalok, végképen lelépjek. Gróf Károlyi István, a Szent-István-Társulat elnöke.“

Ezek folytán, miután Szabóky Adolf ur előadta volna, miszerint megbízása van a szerkesztő ur részéről kijelenteni, hogy ő a szerkesztésről lemond, a gyűlés által határozatilag kimondatott, hogy az eddigi szerkesztő ur lemondása, érdemei elismerése mellett elfogadatik. Szerkesztőül Kádás Rudolf, mint a társulat egyik igazgatója választatott meg.

Pályázat. Szerb-vajdaságban, Barcska-i magyar helységben az altanítói állomás megürült. Évi javadalmai: készpénzben 126 ft. aust. ért., 20 pozsonyi mérő kétszeres buza, 4 öl lágya, szabad lakás. — Az ez állomást elnyerni ohajtók folyamodványukat, szükséges iratokkal el látva, december 20-dik napjáig a helybeli plebános-, vagy kerületi iskolai felügyelőnek nyujtsák be. Kolluth, nov. 26-án 1859. *)
Simonovits József, alesp. ker. isk. felügyelő és kolluthi pleb.

*) E hirdetést december 13-án vettük kezünkhez.

Szerk.

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT; FELELŐS SZERKESZTŐ: KÁDÁS RUDOLF.

PESTEN, 1859. NYOMTATJA EMICH GUSZTÁV, BARÁTOK-TERE, 7. SZÁM